

СУДОВЕ РІШЕННЯ ЯК АКТ ПРАВОСУДДЯ В ЦИВІЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ: НАУКОВІ ПІДХОДИ ДО ТРАКТУВАННЯ

Слотюк Вікторія Андріївна

студентка відділення бакалаврату

Галицький коледж імені В'ячеслава Чорновола

Тернопіль, Україна

Руденко Олена Анатоліївна

науковий керівник,

к. ю. н., старший викладач кафедри права і медіакомунікацій

Вступ. Безліч труднощів в правозастосуванні та немало дискусій з боку науковців та правників викликали зміни, прийняті нормотворцем до чинних процесуальних кодексів 3 жовтня 2017 року, в тому числі й до ЦПК України [1]. Від тоді, реалізуюючи положення оновленого ЦПК України, правники відмічають, що залишається більше питань, аніж відповідей. Звісно, що ця проблема не оминула й структури рішення суду, щодо якої так й немає одностайної точки зору.

Якщо звернутися до ст.ст. 258-273 оновленого ЦПК України, то побачимо, що законодавець використовує два дуже схожі, та водночас різні за змістом поняття: «рішення суду» та «судове рішення». Для пересічного, звичайного громадянина названі словосполучення для повсякденного сприйняття та використання в побуті виглядатимуть, як звичайні слова-синоніми. Проте, між цими поняттями існує суттєва різниця, яку можна прослідкувати, звернувшись до ст. 258 ЦПК України. На жаль, дослідження норм ЦПК України дає підстави стверджувати про існування на сьогоднішній день плутанини й підміни понять «рішення суду» та «судове рішення», що є абсолютно неприпустимим для сфери правовідносин, що охороняються цивільним процесуальним законодавством.

Варто відмітити, що й досі відсутнє чітке законодавче визначення кожної із вище згаданих категорій, а тому, можна дійти висновку, що узагальнюючим для всіх категорій та значно ширшим за змістом поняттям (ухвала суду,

рішення суду, постанова суду, судовий наказ), котрі визначені в законі як форми судових рішень, виступає саме «судове рішення».

Різні погляди та застосування законодавцем понять «рішення суду» та «судові рішення» мають довготривалу історію й стосуються наступних сфер: інформаційна, законодавча, наукова та судова.

Мета роботи. Метою даної роботи виступає дослідження наукових підходів до визначення судового рішення, як акту правосуддя.

Результати дослідження. Досліджуване поняття «судове рішення» згадувалося законодавцем і в попередньому ЦПК України 1963 р. [2]. Зокрема, глава 22 мала назву «Рішення суду», а вже у ст.ст. 209 та 212 нормотворець використовував поняття «судове рішення». Це наводить на думку, що між поняттями «рішення суду» й «судове рішення» присутня повна синонімічність та відсутні розбіжності. Таку нормотворчу тенденцію спостерігаємо й в новому ЦПК України. І хоча в ст. 258 ЦПК України чітко окреслено види судових рішень, проте в статтях 264, 268, 272 ЦПК України зустрічаємо ототожнення та дублювання поняття «рішення суду» із словосполученням «судове рішення» без вказівки на будь-які відмінності між ними.

У доктрині цивільного процесуального права простежуємо таку ж аналогічну ситуацію, що вимагає більш змістовного дослідження.

Хахалєва О.В. під «судовим рішенням» розуміє процесуальний акт судової влади, що виноситься іменем держави, вирішуючи по суті юридичний конфлікт із метою внести визначеність в спірні правові відносини, при цьому, який відповідає вимогам законності, обґрунтованості, умотивованості, доцільності та справедливості [3, с. 7].

Тертишніков В.І. розглядає судове рішення «як постанову суду, якою розв'язується спір про право цивільне й захищається суб'єктивне право» [4, с. 208-209].

Осокіна Г.Л. під рішенням суду розуміє судову постанову, котра містить висновки суду першої інстанції про те, чи підлягає задоволенню вимога заінтересованої особи щодо захисту порушених чи оскаржених її прав, свобод

та законних інтересів. Науковець вважає, що будь-яке судове рішення завжди містить відповідь суду першої інстанції на основне запитання цивільного судочинства, а саме: чи володіє заінтересована особа, котра звернулася з заявою чи позовом до суду, правом на одержання судового захисту в порядку позовного, особливого чи публічного провадження [5, с. 241].

Що ж стосується думки вітчизняних науковців-процесуалістів, то деякі з них розглядають судове рішення як акт правозастосування, що оформляється у вигляді процесуального документу, обов'язково ухвалюється іменем України, на підставі встановлених під час судового засідання фактичних обставин справи владно підтверджує правові відносини сторін [6, с. 628].

Ясинок М.М. дає наступне трактування судового рішення. Ним, на думку, науковця, виступає «процесуально-правовий документ, який ухвалюється судом від імені та іменем держави на підставі норм цивільного процесуального права» [7, с. 60].

Маслов В.В., аналізуючи інститут «судового рішення» у системі цивільного судочинства, зауважує, що ним являється «основний процесуально-правовий документ, який ухвалюється судом у нарадчій кімнаті іменем держави й від її імені, відповідно до норм процесуального законодавства, на основі всієї системи доказів, яку суд дослідив у судовому засіданні з посиланням на норми матеріального права та судові прецеденти Верховного Суду України і Європейського суду з прав людини, має письмову форму й захищає суб'єктивне право або інтерес фізичних, юридичних осіб чи держави» [8, с.186].

У навчальних підручниках із цивільного процесу пропонуються такі визначення поняття «судового рішення»:

1. «Судове рішення – це акт правосуддя, що ґрунтується на встановлених у ході судового розгляду обставинах та застосуванні норм права; акт, яким вирішуються вимоги, заявлені в позовному провадженні, або вимоги, спрямовані на охорону й захист свобод та інтересів у порядку окремого провадження» [6, с. 277].

2. «Судові рішення – це акти правосуддя у справі, які ґрунтуються на встановлених у судовому засіданні фактах і застосуванні норм матеріального і процесуального права» [9, с. 401].

З наведених визначень випливає, що «судове рішення» виступає актом судової влади, що покликаний вирішити правовий конфлікт по суті. Проте, думається, такий висновок не є припустимим, адже слід пам'ятати про ст. 258 ЦПК України «Види судових рішень», в якій йдеться й про ухвали суду, які являються однією із форм судового рішення. Але ж, для прикладу, ухвали постановлені судом першої інстанції з питання, пов'язаним із рухом справи, як правило, аж ніяк не вирішують правовий конфлікт по суті. І тут вважаємо слушною думку Андронova I.B., який справедливо відмітив, що «ситуацію, коли практично одне й те саме найменування використовується для позначення родового і видового понять, не можна вважати вдалою» [10, с. 10].

Кожне судове рішення, в тому числі й ті, що ухвалені судами цивільної юрисдикції, вносяться до Єдиного державного реєстру судових рішень, та є відкритими для безоплатного цілодобового доступу на офіційному веб-порталі судової влади України [11].

Висновки. Таким чином, слід підвести підсумок, що традиційно поняття «рішення» використовується законодавцем в цивільному процесі відносно актів суду, які покликані вирішувати справу по суті, а тому, не повинно застосовуватись до решти актів, котрі не наділені схожими подібних властивостями, для прикладу, як ухвали суду. Як наслідок – плутанина у термінології може спричинити різне тлумачення тих чи інших законодавчих норм.

На останок, слід сказати, що на сьогоднішній день безліч правників, у тому числі й судді оновленого Верховного Суду, неодноразово піднімали питання про нагальність відходження від старих «шаблонів» та зміни структури рішення суду, а деякі з них висували пропозиції щодо додержання форм судових рішень Європейського суду з прав людини.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

6. Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів: Закон України від 3 жовтня 2017 року № 2147-VIII. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*, 2017, № 48, ст. 436. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2147-19#Text> (дата звернення 15.03.2021)
7. Цивільний процесуальний кодекс УРСР 1963 р. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1501-06/page3> (дата звернення 15.03.2021)
8. Хахалева Е. В. Обоснованность решения суда общей юрисдикции : дисс. ... канд. юрид. наук : 12.00.15 : Краснодар, 2005. 193 с.
9. Тertiшніков В. І. Цивільний процес України : навч. посіб. Харків : Юракт, 2012. 424 с.
10. Осокина Г. Л. Гражданский процесс. Особенная часть. Москва : Норма, 2007. 960 с.
11. Комаров В. В. Сутність і природа правосуддя в цивільних справах. Курс цивільного процесу : підручник / за ред. В. В. Комарова. Харків : Право, 2011. 1352 с.
12. Ясинок М.М. Судове рішення в позовному та окремому провадженні Цивільного процесуального права України (теоретичний аспект). *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2008. № 5. С. 56–61.
13. Маслов В. В. Судові рішення та їх зміст під час застосування судового прецеденту. *Науковий вісник Херсонського державного університету (Серія «Юридичні науки»)*. 2015. № 1. Т. 1. С. 185–188.
14. Цивільне процесуальне право України : підручник / М. М. Ясинюк, М. П. Курило, О. В. Кіріяк, Ю. В. Білоусов, О. О. Кармаза, С. І. Запара та ін. ; за заг. ред. М. М. Ясинюка. Київ : Алерта, 2016. 576 с.
15. Андронов І. В. Рішення суду першої інстанції в цивільному процесі України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук. 12.00.03. Одеса, 2008. 20 с.

16. Про доступ до судових рішень : Закон України від 22.12.2005 року № 3262-IV. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 2006, № 15, ст. 128. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3262-15#Text> (дата звернення 15.03.2021)